

På vei mot et europeisk område for høgre utdanning

Kommuniké fra møtet for europeiske ministre for høgre utdanning, Praha, 19. mai 2001

To år etter at Bologna-erklæringen ble underskrevet og tre år etter Sorbonne-erklæringen møttes europeiske ministre med ansvar for høgre utdanning i Praha for å gjennomgå hvilke framskritt som er gjort og fastsette kurs og prioriteringer for de neste årene av prosessen. 32 signatarland var representert. Ministrene stadfestet på nytt sin forpliktelse til målet om etablering av Det europeiske området for høgre utdanning innen 2010. Valget av Praha som møtested er et symbol på deres vilje til å inkludere hele Europa i prosessen i lys av planene om utvidelse av Den europeiske union.

Ministrene bifalt og gjennomgikk rapporten "Furthering the Bologna Process", som var bestilt av oppfølgingsgruppen, og fant at målene som er nedfelt i Bologna-erklæringen har fått bred tilslutning og blitt brukt som grunnlag for utviklingen av høgre utdanning av de fleste signatarlandene samt av universiteter og andre høgre utdanningsinstitusjoner. Ministrene fastslo at det fortsatt må satses på mobilitetsfremmende tiltak for å gjøre studenter, lærere, forskere og administrativt ansatte i stand til å dra nytte av rikholdigheten i Det europeiske området for høgre utdanning, inkludert dets demokratiske verdier, mangfold av kulturer og språk og de høgre utdanningssystemenes mangfold.

Ministrene merket seg de europeiske høgre utdanningsinstitusjonenes møte i Salamanca 29.-30. mars og anbefalingene fra det europeiske studentmøtet i Göteborg 24.-25. mars, og satte pris på det aktive engasjementet fra European University Association (EUA) og National Unions of Students in Europe (ESIB) i Bologna-prosessen. Videre noterte de seg og bifalt de mange andre initiativene for å bringe prosessen videre. Ministrene merket seg også den konstruktive medvirkningen fra Europakommisjonen.

Ministrene bemerket at de anbefalte tiltakene i erklæringen med hensyn til gradsstruktur har blitt nøye fulgt opp i de fleste land. De var spesielt fornøyd med framdriften i arbeidet med kvalitetssikring. Ministrene erkjente at det er behov for samarbeid for å takle utfordringene som følger av transnasjonal utdanning. De erkjente også behovet for et livslangt læringsperspektiv på utdanning.

Ytterligere tiltak som følge av Bologna-prosessens seks mål

I tråd med Bologna-erklæringen framholdt ministrene at etablering av Det europeiske området for høgre utdanning er en forutsetning for å gjøre de høgre utdanningsinstitusjonene i Europa mer attraktive og konkurransedyktige. De støttet tanken om at høgre utdanning bør ses på som et offentlig gode og er og blir et offentlig ansvar (regelverk osv.), og at studentene er fullverdige medlemmer av det høgre utdanningssamfunnet. Med dette utgangspunktet kommenterte ministrene den videre prosessen på følgende måte:

Innføring av et lett forståelig og sammenlignbart gradssystem

Ministrene oppmuntret på det sterkeste universiteter og andre høgre utdanningsinstitusjoner til å utnytte fullt ut eksisterende nasjonal lovgivning og europeiske verktøy som letter akademisk og yrkesrettet godkjenning av studieenheter, grader og andre vitnemål, slik at europeiske borgere på en effektiv måte kan benytte sine kvalifikasjoner, kompetanse og ferdigheter i hele Det europeiske området for høgre utdanning.

Ministrene anmodet eksisterende organisasjoner og nettverk som NARIC og ENIC om å fremme, på institusjonelt, nasjonalt og europeisk nivå, en enkel, effektiv og rettferdig godkjenning som gjenspeiler det underliggende mangfoldet av kvalifikasjoner.

Inndeling av gradssystemet i to hovednivåer

Ministrene var tilfreds med at målet om en gradsstruktur basert på to hovednivåer, som deler inn høyere utdanning i studier på lavere og høyere nivå, har blitt satt på dagsordenen og drøftet. Noen land har allerede innført en slik struktur, og flere andre vurderer det nøye. Det er viktig å merke seg at bachelor- og mastergrader, eller sammenlignbare grader på lavere og høyere nivå, i mange land kan oppnås både ved universiteter og andre høyere utdanningsinstitusjoner. Programmer som leder til en grad kan og bør ha forskjellig innretning og profil for å dekke mangfoldet av individuelle og akademiske behov og behov i arbeidsmarkedet, slik det også ble fastslått på seminaret om grader på bachelornivå i Helsinki i februar 2001.

Innføring av et system med studiepoeng

Ministrene vektla at det for å oppnå større fleksibilitet i læring og kvalifisering er nødvendig å innføre noen felles grunnkvalifikasjoner, støttet av et system med studiepoeng som ECTS eller som er ECTS-kompatibelt, og som sikrer overførbarhet og dokumentasjon. Sammen med gjensidig godkjente kvalitetssikringssystemer vil slike ordninger lette studentenes tilgang til det europeiske arbeidsmarkedet og styrke kompatibiliteten, tiltrekningskraften og konkurranseevnen til europeisk høyere utdanning. Alminnelig bruk av systemet med studiepoeng og tillegg til vitnemålet (Diploma Supplement) vil føre til framgang i denne retningen.

Fremme av mobilitet

Ministrene stadfestet på nytt at målet om å bedre mobiliteten for studenter, lærere, forskere og administrativt ansatte slik det står i Bologna-erklæringen, er svært viktig. De bekreftet derfor sin vilje til å fjerne alle hindringer for fri flyt av studenter, lærere, forskere og administrativt ansatte, og understreket den sosiale dimensjonen ved mobilitet. De merket seg mulighetene for mobilitet som gis gjennom EU-programmene og de framskritt som er gjort på dette feltet, f.eks. lanseringen av handlingsplanen for mobilitet støttet av Europarådet i Nice i 2000.

Fremme av europeisk samarbeid om kvalitetssikring

Ministrene viste til at kvalitetssikringssystemene spiller en sentral rolle for å sikre høye kvalitetsstandarder og legge til rette for sammenlignbare kvalifikasjoner i Europa, og oppmuntret til nærmere samarbeid mellom godkjennings- og kvalitetssikringsnettverkene. De understreket nødvendigheten av nært samarbeid på europeisk nivå og gjensidig tillit til og aksept for nasjonale kvalitetssikringssystemer. Videre oppmuntret de universiteter og andre høyere utdanningsinstitusjoner til å spre eksempler på god praksis og til å lage opplegg for gjensidig godkjenning av mekanismer for evaluering og akkreditering/sertifisering. Ministrene ba universitetene og andre høyere utdanningsinstitusjoner, nasjonale organisasjoner og European Network of Quality Assurance in Higher Education (ENQA), i samarbeid med tilsvarende organer fra land som ikke er medlem av ENQA, om å samarbeide om å få på plass en felles referanseramme og å gjøre kjent eksempler på god praksis.

Fremme av de europeiske dimensjoner i høyere utdanning

For ytterligere å styrke den europeiske dimensjonen i høyere utdanning og fremme kandidatenes mulighet til sysselsetting, ba ministrene den høyere utdanningssektoren om å intensivere utviklingen av moduler, kurs og studieopplegg med "europeisk" innhold, orientering og organisering på alle nivåer.

Dette gjelder spesielt for moduler, kurs og studieopplegg som blir gitt i samarbeid mellom flere institusjoner fra forskjellige land og som fører fram til en godkjent felles grad.

I tillegg vektla ministrene følgende punkter:

Livslang læring

Livslang læring er et vesentlig element i Det europeiske området for høgre utdanning. I framtidens Europa, bygd på et kunnskapsbasert samfunn og en kunnskapsbasert økonomi, er strategier for livslang læring nødvendige for å kunne møte konkurranseutfordringene og bruken av ny teknologi og for å bedre sosial sammenheng, like muligheter og livskvalitet.

Høgre utdanningsinstitusjoner og studenter

Ministrene understreket at deltakelse av universiteter og andre høgre utdanningsinstitusjoner samt studentene som kompetente, aktive og konstruktive partnere i etableringen og utformingen av et europeisk område for høgre utdanning er nødvendig og velkommen. Institusjonene har vist hvilken betydning de tillegger etableringen av et harmonisert og effektivt, men likevel mangfoldig og tilpassningsdyktig europeisk område for høgre utdanning. Ministrene pekte også på at kvalitet er en grunnleggende betingelse for tillit, relevans, mobilitet, kompatibilitet og tiltrekningskraft i Det europeiske området for høgre utdanning. Ministrene uttrykte sin tilfredshet med tiltakene som er satt i verk for å utvikle studieprogrammer som kombinerer akademisk kvalitet med relevans slik at de gir varig mulighet til sysselsetting, og oppfordret de høgre utdanningsinstitusjonene til fortsatt å spille en proaktiv rolle.

Ministrene fastslo at studentene bør delta i og ha innvirkning på organiseringen av og innholdet i utdanningen ved universiteter og andre høgre utdanningsinstitusjoner. Ministrene stadfestet også behovet for å ta hensyn til den sosiale dimensjonen i Bologna-prosessen, slik studentene har påpekt.

Styrking av tiltrekningskraften til det europeiske området for høgre utdanning

Ministrene var enige om at det er viktig å gjøre europeisk høgre utdanning mer attraktiv for studenter fra Europa og andre deler av verden. Grader fra europeisk høgre utdanning bør bli mer forståelige og sammenlignbare over hele verden ved at det utvikles et felles rammeverk for kvalifikasjoner, enhetlige kvalitetssikrings- og akkrediterings-/sertifiseringsmekanismer og gjennom økt informasjonsinnsats.

Ministrene understreket spesielt at kvaliteten på høgre utdanning og forskning er og bør være en utslagsgivende faktor for Europas internasjonale tiltrekningskraft og konkurranseevne. Ministrene var enige om at nytten av et europeisk område for høgre utdanning med institusjoner og programmer med forskjellig profil bør vies større oppmerksomhet. De oppfordret til økt samarbeid mellom de europeiske landene når det gjelder mulige følger av og perspektiver for transnasjonal utdanning.

Videre oppfølging

Ministrene forpliktet seg til å fortsette samarbeidet basert på målene i Bologna-erklæringen, bygge på likhetene og dra nytte av forskjellene mellom kulturer, språk og nasjonale systemer, og utnytte alle muligheter for samarbeid på regjeringsnivå samt den pågående dialogen med europeiske universiteter og andre høgre utdanningsinstitusjoner, studentorganisasjonene og EU-programmene i prosessen.

Ministrene ønsket nye medlemmer velkommen til å slutte seg til Bologna-prosessen etter at det var mottatt søknad fra ministre fra land som kan delta i EU-programmene Socrates, Leonardo da Vinci og Tempus-Cards. Søknader fra Kroatia, Kypros og Tyrkia ble godkjent.

Ministrene besluttet at et nytt oppfølgingsmøte skal finne sted i andre halvdel av 2003 i Berlin for å gjennomgå hva som er oppnådd og bestemme hva som bør gjøres i de neste fasene av prosessen mot et europeisk område for høyere utdanning. De bekreftet behovet for en struktur for oppfølgingsarbeidet bestående av en oppfølgingsgruppe og en planleggingsgruppe. Oppfølgingsgruppen skal bestå av representanter for alle signatarlandene, nye deltakere og Europakommisjonen, og skal ledes av det landet som har EU-presidentskapet på det tidspunktet. Planleggingsgruppen skal bestå av representanter for landene som har vært vertskap for de foregående og det neste ministermøtet, to EU-medlemsland og to land som ikke er medlem av EU; de fire siste medlemmene skal velges av oppfølgingsgruppen. Landet som har EU-presidentskapet på det tidspunktet og Europakommisjonen skal også være med i planleggingsgruppen. Planleggingsgruppen skal ledes av representanten for landet som skal være vertskap for det neste ministermøtet.

European University Association, European Association of Institutions in Higher Education (EURASHE), National Unions of Students in Europe og Europarådet skal konsulteres i oppfølgingsarbeidet.

For å bringe prosessen videre oppmuntret ministrene oppfølgingsgruppen til å arrangere seminarer innenfor følgende områder: samarbeid om akkreditering og kvalitetssikring, godkjenning og bruk av studiepoeng i Bologna-prosessen, samarbeid om grader og studieprogrammer, den sosiale dimensjonen med særlig henblikk på hindringer for mobilitet og utvidelse av Bologna-prosessen, livslang læring og studentdeltakelse.